

УДК 336.14(477)

Л. М. Жукова,
д. е. н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна
ORCID ID: 0000-0003-2765-5544

Н. В. Шабалдас,
здобувач магістратури кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, м. Харків, Україна
ORCID ID: 0000-0002-4093-3441

DOI: 10.32702/2306-6814.2021.23.11

ВПЛИВ БЮДЖЕТНОГО ДЕФІЦИТУ НА ФІНАНСОВУ БЕЗПЕКУ УКРАЇНИ

L. Zhukova,
Doctor of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance, V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine
N. Shabaldas,
Master's student of the Department of Finance, Banking and Insurance,
V. N. Karazin Kharkiv National University, Kharkiv, Ukraine

THE IMPACT OF THE BUDGET DEFICIT ON THE FINANCIAL SECURITY OF UKRAINE

У статті розглянуто сучасні реалії впливу дефіциту бюджету на фінансову безпеку країни. Досліджено економічну сутність бюджетного дефіциту і фінансової безпеки держави. Зазначено, що саме бюджетний дефіцит виникає внаслідок незбалансованості бюджету, тобто нестачі бюджетних коштів у порівнянні з потребою в них для фінансування необхідного обсягу державних витрат. Цей процес свідчить про перевищення видатків бюджету над його доходами. Розширюючи фінансові можливості держави, бюджетний дефіцит генерує численні потенційно негативні наслідки, що вимагає вироблення комплексного підходу до управління процесом балансування бюджету. Досліджено вплив бюджетного дефіциту на фінансову безпеку країни завдяки індикаторів бюджетної безпеки. Розкрито складові фінансової безпеки, розраховано індикатори бюджетної безпеки. Відповідно до встановлених норм індикаторів зроблено їхнє порівняння з граничними значеннями згідно з Методичними рекомендаціями з визначення рівня економічної безпеки України. Визначено, що фінансовий стан держави є незадовільним та має негативну тенденцію. Виявлено, що такий стан виник за відсутності ефективного управління державним бюджетом. Доведено, що саме від дій влади залежить стабілізація економічної ситуації за рахунок оптимізації структури видатків бюджету, зменшення обсягу державного боргу та витрат на його обслуговування. Запропоновано шляхи скорочення бюджетного дефіциту та покращення соціально-економічного та фінансового стану країни.

The article considers the current realities of the impact of the budget deficit on the financial security of the country. The economic essence of the budget deficit and financial security of the state is studied. It is noted that the budget deficit arises due to budget imbalances, due to lack of budget funds compared to the need for them to finance the required amount of government spending. This process indicates the excess of budget expenditures over its revenues. Expanding the financial capabilities of the state, the budget deficit generates numerous potentially negative consequences, which requires the development of a comprehensive approach to managing the process of balancing the budget. It is substantiated that the state budget deficit needs financial support from the economic authorities of the state, as the spread of the pandemic has reduced budget revenues and increased expenditures. The factors of the balanced debt policy of the state are revealed. The main directions of measures aimed at reducing the size of the budget deficit are considered. It is determined that the financial condition of the state is unsatisfactory and has a negative trend. It was found that this situation arose in the absence of effective management of the state budget. It was stressed that the state needs to adopt and implement in society a package of laws aimed at stabilizing the economy, finances and overcoming the crisis. Today, the only salvation

from the inevitable crisis for our country are institutional investors. That is why cooperation with the IMF remains important for Ukraine even in times of money surplus on world markets. It is proved that the stabilization of the economic situation depends on the actions of the authorities by optimizing the structure of budget expenditures, reducing the amount of public debt and the cost of servicing it. Ways to reduce the budget deficit and improve the socio-economic and financial condition of the country are proposed. The reduction of budgetary risks will depend on how timely and rationally the state has responded to internal and external threats in the fiscal, socio-economic and political spheres of the country.

Ключові слова: бюджет, бюджетний дефіцит, індикатори бюджетної безпеки, фінансова безпека, фінансовий стан країни.

Key words: budget, budget deficit, indicators of budget security, financial security, financial condition of the country.

ВСТУП

Структура й динаміка державного бюджету є основними показниками впливу на фінансово-економічну безпеку України. На сьогодні одним з головних завдань уряду є раціональне ведення державного бюджету та подолання кризових явищ, пов'язаних із неспроможністю держави забезпечити ефективне виконання покладених на неї функцій. Нині переважна більшість країн світу мають дефіцит державного бюджету, а в Україні він набув хронічного характеру, що і визначає актуальність проведеного дослідження. В сучасному світі складно знайти країну, яка б не стикалася з зазначеною проблемою, оскільки дія таких факторів, як спад суспільного виробництва, завищення витрат на реалізацію затверджених соціальних програм, зростання витрат на оборону, збільшення відсотку тіньової економіки призводить до такої ситуації, при якій доходи бюджету (податкові та неподаткові) не в змозі покривати всі необхідні витрати. В результаті незбалансованості економіки, зниження доходів і різкого зростання витрат виникає дефіцит бюджету, який несприятливо впливає на громадянське суспільство, рівень його життя, економіку та всі її сфери. Але недостатня обізнаність та поверхневе уявлення щодо факторів, які обумовлюють бюджетний дефіцит, призводить до неефективних методів боротьби з цим економічним явищем, а надалі й до таких наслідків, як зниження зайнятості, реальних доходів населення та падіння національної економіки загалом.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Погляди вчених останнім часом зосереджені на пошуку інституційних важелей управління фінансово-економічною безпекою країни, необхідності запровадження нових фіскальних правил задля посилення стійкості системи державних фінансів як інструменту державного регулювання економіки. Розв'язанням проблем формування та становлення бюджетної безпеки у складі фінансової безпеки України займалися такі вітчизняні вчені: Т.І. Єфименко, Б.Ю. Кишакевич, Т.А. Коляда, Н.В. Рудик, О.В. Тимошенко, С.І. Юрій та ін. Значна увага теоретичним та практичним засадам впливу бюджетного дефіциту на фінансову безпеку країни приділяється у роботах О.Д. Василика, А.І. Крисоватого, Л.Л. Тарангул та ін. Серед зарубіжних учених, що займалися дослідженням проблем подолання бюджетного дефіциту, необхідно відзначити С. Брітена, Дж. Б'юкенена,

Дж. Кейнса, В. Парето, Дж. Сакса, Т. Саржента, П. Самуельсона, В. Танзі, М. Фрідмена та інших. Але попри вагомий науковий доробок вітчизняних та зарубіжних дослідників, невирішеними залишаються питання впливу економічної влади держави на бюджетну безпеку, що створює значні ризики для стабільності і збалансованості фінансово-економічної стійкості країни.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — визначити вплив бюджетного дефіциту на фінансову безпеку країни з метою подолання кризових явищ у системі державних фінансів.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

На сьогодні попри ґрунтовне дослідження проблематики бюджетного дефіциту, негативною залишається тенденція його впливу на фінансову безпеку країни і тому виникає потреба у постійному дослідженні даної проблеми і пошуку шляхів її вдосконалення.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, дефіцит бюджету — це перевищення видатків бюджету над його доходами (з урахуванням різниці між наданням кредитів з бюджету і поверненням кредитів з бюджету) [1]. Взагалі дефіцит бюджету України є вимушеним дефіцитом, оскільки через надто високий рівень оподаткування в майбутньому процес його підвищення є майже неможливим. Низький рівень доходів державного бюджету в основному залежить від недостатньої суми доходів фізичних та юридичних осіб. Таким чином, бюджетний дефіцит походить із фінансового стану країни та суспільства взагалі.

Аналіз структури та динаміки державного бюджету є одним з основних завдань щодо управління бюджетним дефіцитом будь-якої країни. Бюджетний дефіцит є проблемою, яка свідчить про неспроможність держави виконувати функції, які на неї покладено, що може призвести до втрати репутації на міжнародній арені. Взагалі стан бюджетного дефіциту є одним з індикаторів бюджетної безпеки і має значний вплив на фінансову безпеку країни.

Відповідно фінансова безпека держави означає ступінь захищеності фінансових інтересів держави, стан фінансової, грошово-кредитної, бюджетної, податкової, валютної, банківської, інвестиційної, митно-тарифної, розрахункової та фондової систем, що характеризується збалансованістю, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних впливів, спроможністю держави ефективно формувати та раціонально використовувати

Таблиця 1. Основні макроекономічні показники виконання Державного бюджету України

Показники	2017	2018	2019	2020		
	рік	рік	рік	Прогноз щодо змін до бюджету	Факт	Відхилення
Номинальний ВВП, млрд гривень	2983,9	3560,6	3974,6	3985,5	н/д	X
ВВП реальний, темп зростання, %	2,5	3,4	3,2	-4,8	-4,2**	0,6
Темпи приросту споживчих цін, % (на кінець року)	13,7	9,8	4,1	11,6	5,0	-6,6
Темпи приросту цін виробників, % (на кінець року)	14,4	10,9	-7,4	12,0	14,5	2,5
Середньомісячна заробітна плата, грн	7104	8865	10497	10706	11591	885
Зміна реальної заробітної плати*, %	19,1	12,5	9,8	-4,5	7,4	11,9
Зміна експорту товарів та послуг, у % до попереднього року	17,1	9,8	7,4	-5,5	-4,6	0,9
Зміна імпорту товарів та послуг, у % до попереднього року	19,2	12,8	7,8	-10,0	-18,1	-8,1
Припущення прогнозу: обмінний курс, гривень до долара США (середній)	26,6	27,2	25,8	30,0	27,0	-3,0

Примітки: * номінальна середньомісячна заробітна плата працівників, скоригована на індекс споживчих цін; ** оцінка Міністерства економічного розвитку і торгівлі України.

Джерело: складено авторами на основі [5].

фінансові ресурси, достатні для задоволення її потреб, шляхом виконання зобов'язань і забезпечення соціально-економічного розвитку [2, с. 327].

Однією зі складових фінансової безпеки держави є бюджетна безпека. Розрахунок загальних та окремих видів індикаторів бюджетної безпеки країни, а також їх допустимі норми встановлені на державному рівні та наведені в Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України, затверджені наказом Міністерства економічного розвитку і торгівлі України [3].

Згідно з Методичними рекомендаціями фінансова безпека залежить від стану фінансової системи країни за якого створюються необхідні фінансові умови для досягнення інституційного статусу держави, забезпечується її стійкість до кризових явищ та фінансових шоків, формуються умови для збереження цілісності фінансової системи країни. Відповідно бюджетна безпека означає стан забезпечення платоспроможності та фінансової стійкості державних фінансів, що надає можливість органам державної влади максимально ефективно виконувати функції, які на них покладено [4, с. 267].

Регулювання економіки з боку держави може бути здійснено за допомогою зміни пріоритетів бюджетної політики, діяльність якої повинна поступово відійти від вирішення поточних завдань, і спрямовувати всі свої сили на розробку і структуровану реалізацію довгострокових і цільових програм, які охоплюють різноманітні сфери діяльності суспільства.

Останнім часом зміна пріоритетів бюджетної політики відбувалась на тлі важких випробувань і нових викликів для України. Ключовим викликом для вітчизняної економіки у 2020 році стало поширення пандемії, спричиненої гострою респіраторною хворобою COVID-19, що обумовило розгортання карантинних заходів у світі

та Україні, які призвели до обмеження ділової активності, тимчасового призупинення роботи бізнесу і його часткового звільнення від оподаткування, погіршили споживчі настрої та кон'юнктуру на світових товарних і фінансових ринках. При цьому першочерговим фактором зваженої боргової політики держави є вирішення питань повернення старих боргів. На 2020 рік було заплановано погашення боргів на 346 млрд грн (без урахування 145 млрд грн на обслуговування боргів, які держава сплачує з видаткової частини бюджету). З них 216 млрд грн — внутрішній борг, 130 млрд грн — зовнішній.

Другим фактором є дефіцит державного бюджету, який потребує фінансової підтримки з боку економічної влади держави, оскільки через поширення пандемії знизилися надходження до бюджету, а видатки зросли.

Як результат, виконання бюджетних показників на початок 2020 року було вкрай низьким (табл. 1). Однак завдяки прийнятим Верховною Радою України докорінним змінам до Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік", вдалося збалансувати бюджет та здійснити першочергове фінансування скоригованих пріоритетів державної політики.

У цілому, за підсумками 2020 року, завдяки виваженій та послідовній політиці економічної влади держави вдалося досягти виконання бюджетних показників у обсягах, запланованих законом. Фактично державний бюджет у 2020 році виконано з дефіцитом у сумі 217,1 млрд гривень, що відповідає 72,2 % річного планового показника зі змінами. Загальний фонд державного бюджету у 2020 році виконано з фактичним дефіцитом у сумі 216,5 млрд грн, що знаходиться в межах затвердженого річного показника дефіциту в сумі 274, 5 млрд гривень.

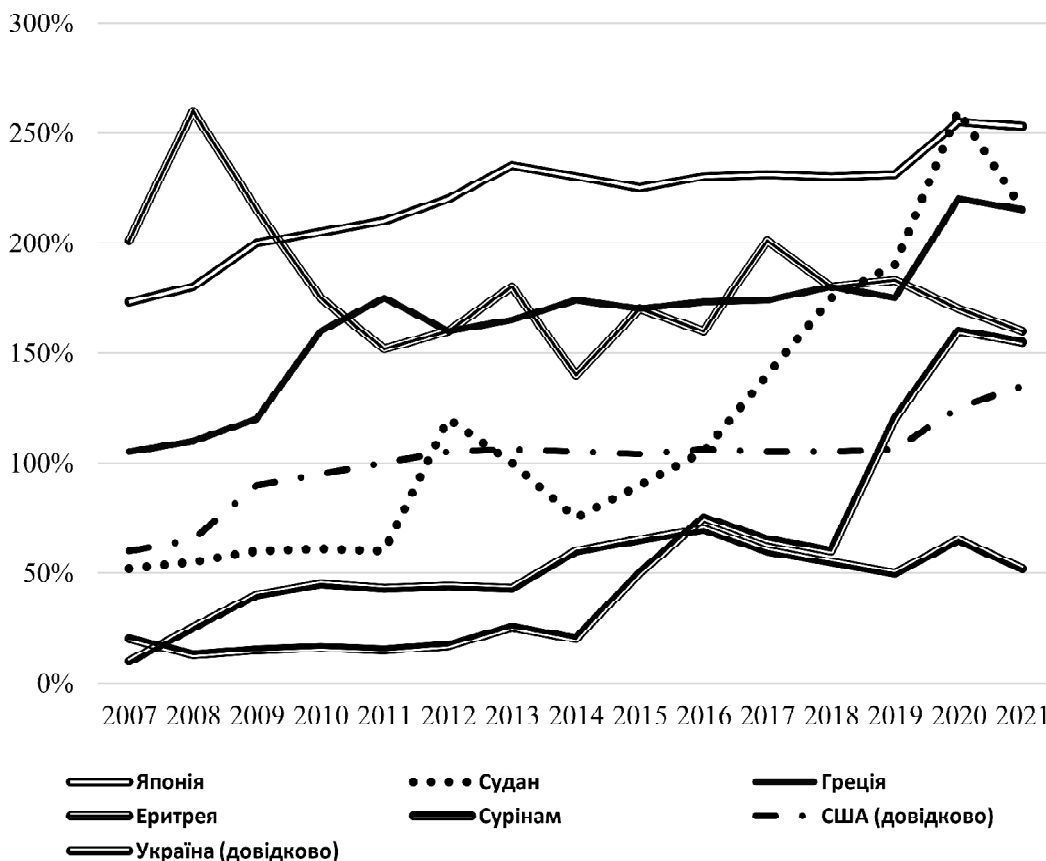

Рис. 1. ТОП-5 країн з найбільшим державним боргом відносно ВВП

Джерело: складено авторами на основі [7].

Суттєві показники граничного та фактичного дефіцитів державного бюджету є результатом реагування на негативні наслідки пандемії та враховують першочергове забезпечення фінансування скоригованих пріоритетів державної політики, зокрема створення додаткових видатків на охорону здоров'я, освіту, надання соціальної підтримки населенню під час запровадження обмежувальних заходів.

Отже, основним джерелом отримання фінансових ресурсів, необхідних для покриття дефіциту державного бюджету у 2020 році, слугували державні внутрішні та зовнішні запозичення. У цілому за 2020 рік держав-

них запозичень здійснено на суму 639,6 млрд гривень [5].

Враховуючи, що Україна є частиною глобального світу, особливого значення у процесі дослідження набуває ситуація з нарощення боргів усіма секторами економіки нашої держави та розвинених країн світу.

За підсумками 2020 року сукупний світовий борг (борг усіх держав, людей, фінансових та нефінансових компаній) сягнув 355% світового ВВП і продовжує зростати. На початок 2021 року валовий світовий борг досяг 360% світового ВВП.

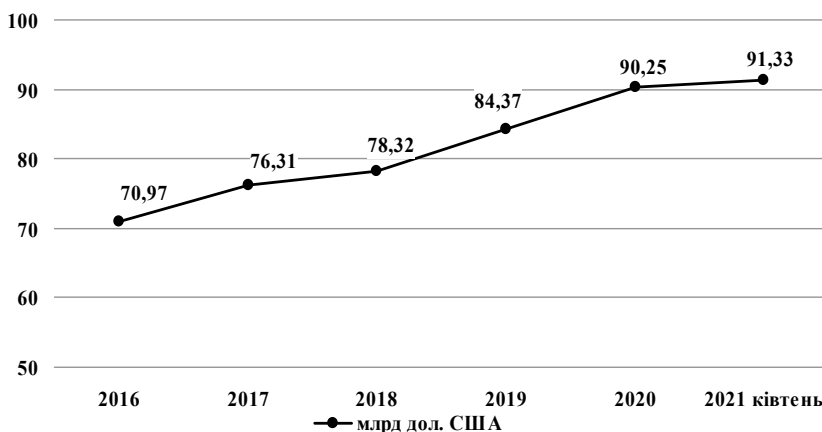

Рис. 2. Динаміка зростання державного та гарантованого державою боргу України, млрд дол. США

Джерело: складено авторами на основі [8].

За підрахунками Інституту міжнародних фінансів (IIF), у кінці 2020 року людство було винне 281 трлн дол. або 355% від світового ВВП. Тобто розмір світового боргу у 3,5 разів перевищував сукупну вартість усіх виготовлених у світі товарів та наданих послуг протягом року. Цих грошей вистачило б для фінансування України на наступні 7,5 тис. років [6].

Звісно, найбільшим боржником у світі є США. У першому півріччі 2021 року борг цієї країни становив 28 трлн дол, але це лише близько 130% від вартості вироблених товарів та наданих послуг (рис. 1).

Японія має менше кредитів (13,35 трлн дол), проте вони сягають 256% від ВВП країни. Отже, на такому тлі ситуація з боргом в Україні є майже контрольованою.

До початку кризи Україна активно працювала над зменшенням розміру державного боргу. Хоча номінально його розмір виріс із 71 млрд дол у 2016 році до 84,4 млрд дол на кінець 2019 року, у відсотках до ВВП державний борг мав тенденцію до зниження. Це дало змогу економічній владі держави майже не обмежувати себе в запозиченнях протягом 2020—2021 років. Навіть після зростання у 2020 році, за даними НБУ, рівень боргу не створював загроз для фінансової стабільності і майже відповідав одному з Маастрихтських критеріїв, які висуваються для приєднання до ЄС. За ним рівень державного і гарантованого державою боргу має бути меншим 60% ВВП [6].

На початок травня 2021 року розмір державного і гарантованого державою (кредити державних підприємств і приватного сектору під гарантії уряду) боргу України становив 91,33 млрд дол. (рис. 2).

Проблема дефіциту бюджету і способи її вирішення є результатом економічної політики будь-якого уряду. Саме від дій влади залежить надійність роботи всіх суспільних механізмів економічного розвитку та безпечність функціонування всієї соціально-економічної системи. При цьому основними пріоритетами розвитку будь-якої господарчої системи повинні виступати:

— сприяння підтримці та розвитку підприємництва, розвитку виробництва, ділової активності через обдумані соціальні витрати;

— жорстка антиінфляційна політика через мінімальний дефіцит державного бюджету. Оцінюючи характер антиінфляційної політики, необхідно враховувати адаптаційну політику, політику доходів та дефляційну політику.

Що стосується України, то тут проблема мінімального дефіциту бюджету перебуває в своїй початковій стадії і поки що не має свого раціонального рішення. Повного розв'язання даної проблеми, швидше усього не існує взагалі. Можна лише розглядати основні напрями проведення заходів, спрямованих на скорочення величини бюджетного дефіциту в Україні. Держава потребує прийняття і впровадження в життя суспільства пакету законів, спрямованих на стабілізацію економіки, фінансів і вихід з кризи. Раціональне планування, вдосконалення бюджетного процесу і ретельна розробка структури статей прибутків і витрат, повинні стати першочерговою задачею держави на сучасному етапі розвитку суспільства. У програму конкретних заходів щодо скорочення бюджетного дефіциту необхідно включити заходи, які б стимулювали притоку коштів до бюджету країни і сприяли скороченню державних витрат.

По-перше, це зміна напрямів інвестування бюджетних коштів в галузях економіки з метою значного підвищення фінансової віддачі від кожної гривні. Держава бере участь в інвестиційному процесі і прямо, через державний сектор економіки, і опосередковано — через свої інститути. У разі безпосереднього виконання державою ролі інвестора здійснюється інвестування тих галузей і виробництв, продукція яких має загальнонаціональне значення та які найближчим часом не підлягатимуть приватизації (оборонна промисловість, загальнодержавна інфраструктура, соціальна сфера тощо) [9, с. 37].

По-друге, більш широке використання фінансових пільг і санкцій, які стимулюють зростання суспільного виробництва. Одним із ключових інструментів державної політики є система податкових пільг і спеціальних режимів оподаткування суб'єктів господарювання в різних сферах реального сектору економіки.

На сьогодні актуальною для України є розробка механізму, заснованого на принципі регресивного оподаткування галузей, які нарощують виробництво продукції, що має перспективу збуту на внутрішньому і зовнішньому ринках. За таких умов підприємства будуть зацікавлені показувати оподатковувану базу в повному обсязі, оскільки чим більша сума одержуваного прибутку, тим менша ставка податку.

По-третє, переорієнтування сфери державного фінансування на вирішення основних проблем соціально-економічного розвитку країни та зміцнення інституційного статусу держави. З метою максимально ефективного управління дефіцитом державного бюджету необхідно застосовувати систему економічних заходів, а також фіскальних правил. Дефіцитне фінансування для України вкрай важливе і необхідне, його слід не скорочувати, а переорієнтувати на вирішення основних проблем економіки держави, тобто фінансування пріоритетних галузей, поживлення інвестиційної діяльності, розвиток інноваційних технологій тощо.

По-четверте, скорочення військових витрат. Збільшення фінансування саме по собі не вирішить проблему реформування Збройних сил України. У цьому напрямі необхідні тверда політична воля і послідовність політики воєнно-політичного керівництва держави.

По-п'яте, збереження фінансування пріоритетних соціальних програм. Як правило, соціальний та соціально-економічний ефект соціальних програм виражається в підвищенні якості життя громадян і суспільства в цілому. В процесі реалізації соціальних програм найчастіше вирішуються загальні проблеми суспільного характеру: зниження рівня бідності, смертності, підтримка людей з інвалідністю, зменшення кількості бездомних, пенсійне забезпечення і т.д.

Джерелами фінансування витрат на соціальний захист є як бюджетні кошти, так і кошти соціальних та благодійних фондів. Останнім часом запровадження субвенцій з державного бюджету на фінансування соціальних програм змусило державні органи влади розпочати реформи у системі надання пільг і субсидій. Як наслідок, заборгованість місцевих бюджетів з програм соціального захисту була практично ліквідована.

По-шосте, створення умов для залучення іноземних інвестицій. Створення ефективної системи залучення іноземних інвестицій в Україні можна досягти за такими напрямами:

- покращення правового середовища;
- розбудова інвестиційної інфраструктури;
- покращення інвестиційного іміджу України шляхом досягнення якості змін в інвестиційному кліматі;
- створення інституційної системи страхування інвестиційних проєктів з метою диверсифікації ризиків, що надасть впевненість інвесторам у захисті їх інвестиційних прав та стабільної діяльності на території України та ін.

ВИСНОВКИ

Таким чином, зменшення боргового тягара та розвитку альтернативних неборгових інструментів фінансування бюджетних видатків можна досягти шляхом введення процедури санкціонування бюджетних витрат, суворого дотримання встановлених лімітів бюджетних зобов'язань, застосування механізму скорочення і блокування витрат бюджету, мобілізації резервів зростання бюджетних доходів, поліпшення процесів формування, обліку, обслуговування та контролю державних запозичень, надання фінансової допомоги місцевим бюджетам, переведення частини заборгованості у державні цінні папери, встановлення єдиних стандартів розкриття інформації про державний борг для звітування про обсяги всіх складових державного прямого та умовного боргів, запровадження зваженої системи управління державним боргом, за допомогою якої приймалися б рішення залежно від ситуації, що склалася у фінансовій сфері.

Також для зниження існуючого дисбалансу, держава має можливість залучати додаткові кошти до бюджету від державних (місцевих) внутрішніх та зовнішніх запозичень, приватизації державного майна (включаючи інші надходження, пов'язані з процесом приватизації) щодо державного бюджету, вільного залишку бюджетних коштів тощо. При цьому необхідно зауважити, що на сьогоднішній день єдиним порятунком від неминучої кризи для нашої країни залишаються інституційні інвестори, які готові надати гроші навіть тоді, коли ніхто інший цього робити не хоче. Саме тому співпраця з МВФ залишається важливою для нашої держави навіть у часи профіциту грошей на світових ринках.

Отже, основна діяльність уряду в напрямі забезпечення фінансової безпеки та зміцнення інституційного статусу держави має бути спрямована на стабілізацію економічної ситуації шляхом зниження обсягу бюджетного дефіциту. Зменшення бюджетних ризиків буде залежати від того на скільки вчасно і раціонально держава відреагувала на внутрішні та зовнішні загрози, які спостерігаються у фіскальній, соціально-економічній та політичній сферах країни.

Література:

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456— VI. Верховна рада України. Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
2. Юрій С.І., Федосов В.М., Алесєнко Л.М. Фінанси: підручник. Київ: Знання, 2008. 611 с.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України від 29 жовтня 2013 р. № 1277. Міністерство економічного

розвитку і торгівлі України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>

4. Коляда Т.А., Гуз М.В. Оцінка впливу дефіциту бюджету на фінансову безпеку держави. Бізнес Інформ. 2019. № 7. С. 266—272.

5. Про виконання Державного бюджету України за 2020 рік. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3198531-minfin-provikonanna-derzbudzetu2020-dohodi-v-plusi-i-deficit-mensij-vid-planu.html>

6. Вінокуров Я. Зашморг на шиї людства: як Україна разом зі світом падає в боргову яму. Європейська правда. 2021. 8 червня. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/06/8/674746/>

7. ТОП-5 країн з найбільшим державним боргом відносно ВВП. Міжнародний валютний фонд. URL: https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOORLD

8. Динаміка зростання державного та гарантованого державою боргу України. Міністерство фінансів України. URL: <https://minfin.com.ua/ua>

9. Малащук Д.В., Мурав'юв К.В., Салмінська М.Г., Субачев О.В. Економічно-правові аспекти інвестиційної діяльності в Україні: підручник. Київ, 2013. 210 с.

References:

1. Verkhovna Rada of Ukraine (2010), "Budget Code of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/en/2456-17#Text> (Accessed 20 Nov 2021).
2. Yuriy, S.I. Fedosov, V.M. and Aleseienko, L.M. (2008), *Finansy [Finance]*, Znannia, Kyiv, Ukraine.
3. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2013), "On approval of Methodical recommendations for calculating the level of economic security of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13> (Accessed 20 Nov 2021).
4. Koliada, T.A. and Huz, M.V. (2019), "Assessment of the impact of the budget deficit on the financial security of the state", *Biznes Inform*, vol. 7, pp. 266—272.
5. Ministry of Economic Development and Trade of Ukraine (2021), "On execution of the State Budget of Ukraine for 2020", available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3198531-minfin-provikonanna-derzbudzetu2020-dohodi-v-plusi-i-deficit-mensij-vid-planu.html> (Accessed 20 Nov 2021).
6. Vinokurov, Ya. (2021), "A slap in the face of humanity: how Ukraine and the world are falling into debt", *Yevropejs'ka pravda*, available at: <https://www.epravda.com.ua/publications/2021/06/8/674746/> (Accessed 20 Nov 2021).
7. IMF (2021), "Real GDP growth", available at: https://www.imf.org/external/datamapper/NGDP_RPCH@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOORLD (Accessed 20 Nov 2021).
8. Ministry of Finance of Ukraine (2021), "Dynamics of growth of public and state-guaranteed debt of Ukraine", available at: <https://minfin.com.ua/ua> (Accessed 20 Nov 2021).
9. Malaschuk, D.V. Murav'ov, K.V. Salmyns'ka, M.H. and Subachev, O.V. (2013), *Ekonomichno-pravovi aspekty investytsijnoi diial'nosti v Ukraini [Economic and legal aspects of investment activity in Ukraine]*, Kyiv, Ukraine. *Стаття надійшла до редакції 30.11.2021 р.*